

Högskolan i Halmstad
Sektionen för ekonomi och teknik
Miljö- och Hälsoskyddsprogrammet
Examensarbete 15hp, 2010

Framtagning av rutiner för enhetlig och effektiv handläggning

– Förvildade och/eller hemlösa katter i Skåne län

Caroline Schöld

Handledare

Elin Gullander, Djurskyddsinspektör, Länsstyrelsen i Skåne
Eja Pedersen, Universitetslektor, Högskolan i Halmstad

Examinator

Marie Mattson, Universitetslektor, Högskolan i Halmstad

Sammanfattning

Ansvar för djurskyddsfrågor i Sverige flyttades från kommunal nivå till länsstyrelserna i januari 2009. Arbetsgrupper av djurskyddsinspektörer från kommunerna sattes samman på länsnivå. Omorganiseringen ledde till ett behov av enhetliga rutiner för att underlätta samarbetet i och emellan arbetsgrupperna. Djurskydds- och veterinärenheten i Skåne dokumenterar sina rutiner i så kallade SGV- dokument, vilket betyder Så Gör Vi –dokument. Syftet med detta arbete var att ta fram ett SGV- dokument innehållande handläggningsrutiner för ärenden gällande förvildade och/eller hemlösa katter och att ta fram allmänna råd för hur man på ett bra sätt arbetar fram välgrundade rutindokument. Rapporten inleds med en beskrivning av arbetet med att ta fram SGV –dokumentet för handläggning av ärenden gällande förvildade och/eller hemlösa katter.

Sedan följer en allmän beskrivning av hur man bör arbeta för att ta fram välgrundande rutinrekommendationer, Utmaningen med att skriva bra rutiner som skall resultera i enhetligt och effektivt arbete är att få med de viktigaste detaljerna utan att för den sakens skull förlora helheten. Förutom djuret i sig finns det flera olika faktorer som påverkar handläggningen. Djurägarens insikt och handlingsförmåga är en faktor som i många fall avgörande för hur ärendet handläggs. Andra faktorer är kostnader, resursåtgång, effektivitet och inspektörens yrkesroll som myndighetsutövare. Det färdiga rutindokumentet fokuserar på vikten av att ställa rätt frågor till anmälaren vid mottagandet av anmälan, prioriteringar av anmälningar, dokumentation av kontrollen och förebyggande åtgärder.

Abstract

The responsibility for handling matters concerning animal protection in Sweden moved from the municipalities to the county administration in January 2009. This reorganization meant that many inspectors, whom previously had worked on their own, now found themselves working in teams with new colleagues. This situation increased the needs for co-ordinated routines describing the handling of cases in order to make the new teamwork run more smoothly.

The purpose of this study was to create a document containing handling routines for cases concerning feral and/or homeless cats and to generalize the result to create general advise concerning the work process. The challenge when developing a useful routine document is to capture the most important details without losing a comprehensive view. This report starts with a general description of the process for developing a routine document, followed by a description of how a routine document for handling feral and/or homeless cats was developed for the county administration in the Skåne region. The finished routine document focuses on the importance of gathering information when the cat case is reported in to the county administration, prioritization of cases, documentation of control work and preventive work methods.

Förord

Detta arbete har bjudit på en väldigt intressant och lärorik resa från studierna ut i yrkeslivet. Jag har fått erfarenhet av det praktiska arbetet med offentliga kontroller och de administrativa utmaningarna som kommer med att arbeta fram ett informativt, konkret och lättförståligt dokument som SGV-dokumentet är menat att vara. Jag vill i allmänhet rikta ett stort tack till länsstyrelsen i Skåne och i synnerhet till Elin Gullander, djurskyddsinspektör i Skåne län, som gett mig denna möjlighet.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	4
1. Introduktion	5
2. Metod	6
3. Resultat	7
3.1 Underlag	7
Problematik	7
Definition	8
Ursprung och beteende	8
Hälsostatus	10
3.2 Lagstiftningen	11
Miljöbalken	11
Brottsbalken	12
Hittogodslagen	13
Tillsynslagen	14
Jaktlagen	14
Europeiska konventionen om skydd av sällskapsdjur	14
Djurskyddslagen	15
3.2 Erfarenheter från studerade kattärenden	16
Ärende A, Okontrollerad förökning	16
Ärende B, Välvilja med bristande kunskap	17
Ärende C, Stort antal katter	17
Ärende D, Okontrollerad förökning	17
Ärende E, Okontrollerad förökning och bristande tillsyn	18
Ärende F, Kontroll av frigående katt	18
3.3 Utvärdering av underlag och erfarenheter	19
Faktorer som påverkar handläggningen	19
Mottagandet av anmälan	20
Prioritering av ärenden	21
Dokumentation av kontrollen	21
Bortsprungen katt	21
Förvildad katt som saknar ägare	22
Förvildad katt där ägare är känd	22
Övergiven katt till vilken ägaren är känd	22
Övergiven katt vars ägare inte är känd	22
Okontrollerad förökning	23
Stort antal katter	23
3.4 Den färdiga rutinrekommendationen	23
3.5 Att arbeta fram rutinrekommendationer	24
Underlag	24
Bearbeta	25
Utvärdera	25
Sammanställa	25
Schematisk figur över arbetsprocessen	26
4. Diskussion	27
Åtgärdsförslag	28
Referenser	29
Bilagor	30

1. Introduktion

Under januari 2009 övergick ansvaret för djurskyddsfrågor från kommunerna till Länsstyrelserna. Denna omorganisering innebar att man flyttade djurskyddsinspektörer från kommunerna till sammansatta arbetsgrupper på länsstyrelsen. Flertalet av dessa inspektörer hade tidigare arbetat självständigt i kommunerna och skapat egna rutiner för ärendehandläggningen. När arbetsgrupper sedan skulle sättas samman på länsnivå blev skillnaderna i handlägningsrutinerna mer märkbara än tidigare. Behovet av gemensamma rutiner växte eftersom enhetliga arbetsrutiner ansågs vara en förutsättning för effektivt samarbete, både inom och emellan arbetsgrupperna.

Genom kontakter med Länsstyrelsen i Skåne framkom önskemål om att inleda en utredning av handlägningsrutinerna för ärenden gällande förvildade och/eller hemlösa katter. Utredningens resultat skulle sedan användas för att skapa enhetliga handlägningsrutiner för dessa ärenden. Länsstyrelsen i Skåne dokumenterar sina rutiner i så kallade SGV-dokument, vilket betyder Så Gör Vi-dokument.

Syftet med det här arbetet var att arbeta fram rutinrekommendationer för handläggning av ärenden gällande förvildade och/eller hemlösa katter. Syftet var även att ge generella råd för hur man på ett bra sätt kan arbeta med framtagning av rutindokument.

2. Metod

Under januari 2010 kontaktad jag samtliga länsstyrelser i landet via telefon med förfrågan om det fanns skriftliga rutiner för ärendehandläggning gällande förvildade och/eller hemlösa katter. Det visade sig att tre av landets 21 länsstyrelser hade arbetat fram någon form av rutin. För att ta tillvara på tidigare erfarenheter och på vis kunna bidra med något nytt har dessa tre rutindokument studerats.

För att få ökad kunskap om kattens behov och beteende inleddes arbetet med litteraturstudier i ämnet. Vidare studerades djurskyddslagens tillämplighetsmöjligheter samt övrig lagstiftning som berör katten. Studier av övrig lagstiftning gjordes för att få en bild av hur frågan ser ut ur ett bredare samhällsperspektiv och hur kattärenden handläggs av andra myndigheter så som kommun och polis eftersom dessa myndigheter kan ses som samarbetspartners i vissa handlägningsärenden. För att få en bild av hur arbetsrutinerna hos länsstyrelsen i Skåne ser ut i dagsläget har nyligen avslutade fall studerats. Genom att följa med djurskyddsinspektör ut på arbetsfältet under sju arbetsdagar har praktisk erfarenhet insamlats. De sex ärenden som använts i studien har valts ut för att de på ett bra sätt representerar de olika typer av ärenden som kan förekomma.

Utifrån det insamlade materialet utarbetades ett rutindokument för handläggning av ärenden gällande förvildade och/eller hemlösa katter. Erfarenheter av arbetet generaliserades och råd för hur man på ett bra sätt tar fram rutindokument arbetades fram.

3. Resultat

3.1 Underlag

Problematik

I Sverige finns det ingen naturligt vild kattstam, utan det förvildade kattbeståndet anses i allmän mening bestå av övergivna och förvildade katter samt deras avkomma. Med undantag för raskatter, med stamtavla, registreras endast ett fåtal katter. Detta gör det i praktiken omöjligt att veta exakt hur många katter det finns i landet och hur många av dessa som har en ägare eller är hemlösa. Även om ingen kan svara exakt på hur många hemlösa katter det finns i Sverige så kan en ungefärlig uppskattning göras. Enligt uppgift uppskattas antalet herrelösa katter i landet till ca 100 000 stycken varav hälften finns i storstadsområden, ca 30 000 stycken i Stockholm, ca 10 000 stycken i Göteborg och ca 6 000 stycken i Malmö (DN, 2009).

Problemet med handläggning av ärenden rörande förvildade och/eller hemlösa katter beror bland annat på att det ofta inte finns någon djurägare som kan hållas ansvarig för den olägenhet djuret eventuellt orsakar eller det lidande katten själv utsätts för. Dessa katter innebär även en kostnad för samhället genom att både länsstyrelsens djurskyddsinspektörer och länets polismyndighet får avsätta resurser för dessa ärenden. Polismyndigheten är den verkställande myndigheten vid eventuella omhändertagande av djur. Kostnader för omhändertagande så som transport, veterinärvård och avlivning tillskrivs som regel polismyndigheten. Kostnaderna per katt uppges i bästa fall, ur ekonomisk synpunkt, begränsas till 2500 kr. Då resultatet av ett omhändertagande av förvildade katter oftast blir avlivning av katten, kan det vara ett alternativ att genom kommunens försorg anlita en skyddsjägare för avlivning av katten (Grant, 2006).

Ur djurskyddssynpunkt är förvildade och/eller hemlösa katter ett problem som inte kommer att lösa sig självt med tiden. Katter har en hög reproduktionsförmåga och förvildade och/eller hemlösa katter är inget undantag. Problemet ökar därmed om inget görs. I djurskyddslagens mening ska alla katter ha en ägare som förser dem med tillsyn och god omvårdnad. Katter som lever som herrelösa riskerar i större utsträckning än ägda katter att utsättas för onödigt lidande.

Definition

Det första steget vid hantering av ärenden rörande hemlösa katter är att utreda huruvida den aktuella katten eller katterna verkligen är hemlösa eller inte. En *hemlös katt* definieras som en ägd katt som kommit bort från, eller blivit övergiven av sin ägare. Kattens beroendegrad av människan för att få föda och skydd kan variera beroende på många faktorer som väderlek, naturlig födotillgång i form av bytesdjur, tillgång till friskt vatten och kattens hälsostatus. Hemlösa katter som är sociala mot människan kan oftast med bra resultat omplaceras och finna nya hem. Katter som varit hemlösa under lång tid kan däremot bli förvildade och därav vara svårplacerade i hem.

En *förvildad katt* kan definieras som en katt som inte kan hanteras och därav inte kan ses som lämplig för omplacering i en typisk hemmamiljö som sällskapsdjur. Denna definition bygger på en bedömning av den aktuella individen vid just det tillfället (Slater, 2007). Vid hantering av ärende där katten konstaterats vara förvildad och sakna ägare är ett av de stora problemen att fånga in katten. Den förvildade kattens skygghet för människan ska dock inte misstolkas som att katten klarar sig bra på egen hand. Oavsett om katten anses vara förvildad och/eller hemlös har den samma behov av tillsyn, föda och skydd som våra tamkatter och kan inte skaffa detta på egen hand.

Ursprung och beteende

Hemlösa/förvildade katters ursprung kan variera beroende på vilket område de återfinns i. Det kan vara generationer av förvildade tamkatter som aldrig haft någon betydande social kontakt med människor, med även domesticerade katter som antingen av sig själva kommit bort från sin ägare eller katter där ägaren medvetet övergivit dem (Robertson, 2007). Kattägare som låter sin katt föröka sig fritt utan att ta ansvar för avkommorna bidrar även de till en ökning av antalet förvildade katter. En vuxen katt som levt hela sitt liv som förvildad, utan närmare kontakt med människor, blir aldrig riktigt tam. Eftersom en katt är som mest mottaglig för stimuli som påverkar socialiseringen till människor då den är mellan 2 och 7 veckor gammal kan det vara väldigt svårt att socialisera katter som ej haft kontakt med människor under denna avgörande period. Detta gäller inte bara kattungar som föds av förvildade katter utan kan även bli fallet då tamkatter förökar sig och inget ägaransvar tas för avkomman. Hos vissa individer kan man träna upp toleransen gentemot människan men katten kommer alltid att var mer eller mindre skygg för människor. Det är därför viktigt att noga överväga om det mentala lidande man utsätter katten för genom påtvingad närhet och

fysisk hantering, vilket är nödvändigt vid daglig skötsel, verkligen är till hjälp för katten (Djurskyddet Sverige,2010)

På anläggningar som exempelvis lantbruksgårdar, där katten används som skadedjursbekämpare, kan större kattkolonier snabbt bildas om antalet katter inte kontrolleras. Med en koloni menas en grupp av tre eller fler köns mogna katter som lever och äter i närhet med varandra. En hona med sina diande ungar räknas inte som en koloni då ungarna är beroende av mamman och inte själva köns mogna. Honan och hennes ungar kallas istället för en ”pro-koloni” eftersom ungarna växer och när de blir köns mogna bildar de och mamman tillsammans en koloni (Slater, 2007).

Den avgörande faktorn som styr en kattkolonis tillväxt och lokalisering är att det finns en konstant källa till lämpligt foder, antingen genom bytesdjur som katten själv fångar eller att utfodring sker. Även möjligheten att söka skydd påverkar kolonins lokalisering (Robertson, 2007). När resurserna i ett område blir knappa tvingas katter att söka sig vidare till nya områden. På så sätt invandrar katter ständigt till nya områden. Det är just detta vandrande och sökande beteende som gör det så verkningslösa att bara fysiskt flytta katter från det område där de anses orsaka problem till ett annat mer avlägset område. Även om samma katter inte söker sig tillbaka till samma område igen kommer andra katter att utnyttja det fria spelrum som givits genom att de katter som tidigare vaktat sina revir och upptagit resurser i form av föda och skydd i området flyttats.

Katten har en fantastisk reproduktionsförmåga och har historiskt avbildats som, eller visats i samhörighet med fertilitetens gudinnor. Honkatter blir köns mogna vid ca 6 månaders ålder och hankatter blir köns mogna vid 9-10 månaders ålder. Den sexuella aktiviteten styrs av temperatur och ljus, och därför är aktiviteten störst tidig vår och fram till sensommar. Honkatter har så kallad inducerad ovulation vilket innebär att de får ägglossning i samband med själva parningen. Detta leder till att katter inte är lika beroende av att mötas vid rätt tidpunkt som människor utan befruktning kan ske under hela löpperioden bara katter möts. Kattens dräktighet varar i 63-65 dagar. En honkatt föder i genomsnitt två kullar per år men vid gynnsamma förhållanden upptill tre kullar. Under produktiva förhållande kan en honkatt få ca 120 ungar under sin livstid (Djurskyddet Sverige,2010). Av dessa 120 kattungar är ungefär hälften honkatter som vid 6 månaders ålder kan få egna ungar.

Livslängden för hemlösa och förvildade katter varierar beroende på individens hälsostatus. Den snabba reproduktionstakten gör dock att, även om medellivslängden för de köns mogna

individerna är lägre och dödligheten för avkommorna är högre än hos tamkatter, sker det en ständig förökning av katter. Oavsett om man ser dessa katter som en olägenhet för människor eller som en djurskyddsfråga för katterna själva kan dessa fakta inte ignoreras.

Hälsostatus

I sitt sökande efter skydd från väder och vind samt i jakten efter föda utsätts katter för potentiella risker. Katter tycker om och söker sig till värme. Under de kallare årstiderna söker hemlösa och förvildade katter värme där de kan. En parkerad bil där motor fortfarande är varm efter körning erbjuder inte bara värme utan utgör även en förgiftningsrisk för katten. Oljor och andra föroreningar som smetas in i pälsen får katten i sig när den putsar sin päls. Det är inte bara oljor som kan förgifta katter. Glykol är sött till smaken och dricks gärna av törstiga katter. Den dödliga dosen för en katt är 1,5 ml/kg kroppsvikt (Veterinärhuset, 2009). Det kan därför vara tillräckligt med oavsiktligt spilld glykol för att förgifta en törstig katt.

En vanlig missuppfattning är att dessa herrelösa katter lever gott på möss och andra småbyten som fångas, men lång ifrån alla katter har förmåga eller möjlighet att fånga tillräckligt med föda. Katter är revirhävdande djur vilket gör att förvildade och hemlösa katter ständigt måste kämpa för sin del av resurserna inom området. En svagare katt riskerar därför att bli utan både föda och skydd. Dessutom utgör möss och andra gnagare en stor smittokälla för inälvsparasiter. Enligt allmänna rekommendationer bör en katt som vistas utomhus avmaskas 3-4 ggr/år. Katter som inte avmaskas smittar varandra. Parasittrycket ökar snabbt om många katter uppehåller sig inom samma område. Inälvsparasiter orsakar lidande hos katten genom att katten får svårigheter att ta upp näring och förlorar vätska genom diarré och kräkningar. Även smittsamma sjukdomar så som kattsnuva och kattpest sprids lätt i en ovaccinerad kattkoloni. Kattpesten orsakar feber, diarré, kräkningar och buksmärter. Kattsnuvan ger symtom som feber, ögoninfektion, andningsbesvär och hosta. Båda dessa sjukdomar kan vara dödliga för katten. Hos katter som saknar tillsyn orsakar obehandlade angrepp av skabb, löss och loppor lidande i form av blodbrist infektioner och svår klåda.

Att hela tiden vara dräktig, föda och dia ungar är i sig en stor påfrestning för honkatten. Detta i kombination med ovan nämnda påfrestningar orsakar i många fall onödigt lidande och minskad överlevnadsförmåga. Katten är att räkna som ett husdjur som behöver människans vård och omsorg för att må bra och skyddas mot onödigt lidande.

Ett kort utdrag ur en obduktionsrapport av ihjälfrusen honkatt visar baksidan av kattens frihet. Obduktionen är utförd av patolog vet. Nikolaus Cort vid Statens veterinärmedicinska anstalt (Djurskyddet, 1994).

Utdrag från obduktionsrapport av ihjälfrusen honkatt

- Avmagrad
- Hudsönderfall
- Angripen av flugmask
- Förlossning för ca 48 timmar sedan
- Urinvägsinfektion varbildning
- Njure – inflammation
- Lever- degraderad svultit
- Magsäcks innehåll – kadaver, barr, jord
- Mjälte – förändringar
- Långvarit förlöpande sjukdomsförlopp.

När man skall bedöma hälsostatusen hos hemlösa/förvildade katter är det väsentligt att ta hänsyn till själva hälsan hos katten men även dess förmåga och behov av interaktion med människan (Robertson,2007). Denna sammanvägda bedömning bör ligga till grund för ärendets fortsatta gång och beslut om vad som skall ske med katten efter eventuellt omhändertagande. För förvildade katter kan det innebära en otrolig stress att bli infångade och i vissa fall sedan placeras på katthem. Utvärdering måste då göras av situationen för att avgöra om man verkligen minskar lidandet för individen. I fall med helt förvildade katter kan avlivning vara ett skonsammare alternativ.

3.2 Lagstiftningen

Det faktum att katten kan omfattas av flera olika lagstiftningar kan bidra till att komplicera handläggningen. Kommunerna arbetar med stöd av miljöbalken, polisen med stöd av bland annat hittegodslagen och lagen om tillsyn över hundar och katter, medan länsstyrelsen handlägger ärenden med stöd av djurskyddslagstiftningen. Att ha viss kännedom om hur andra myndigheter arbetar kan underlätta samarbetet.

Miljöbalken

Miljöbalken är det redskap kommunerna har att använda för att handlägga kattärenden.

Denna lagstiftning innehåller bestämmelser angående miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Att handlägga kattärenden med stöd av miljöbalken innebär att man utgår ifrån katten som en olägenhet för människan. Vad som kan räknas som en olägenhet för människan definieras i 9 kap. 3 §

”Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig”

När det gäller lösspringande katter som av en eventuellt klagande anses orsaka olägenhet för människor kan det vara svårt att avgöra hur stor del av de berörda katterna som verkligen är herrelösa eller när det rör sig om tamkatter som är ute på sin dagliga runda förbi exempelvis grannens tomt eller lekplatsens sandlåda.

I Förordningen (1988:899) Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, kan man under 36 § läsa följande:

”Husdjur och andra djur som hålls i fångenskap skall förvaras och skötas så att olägenheter för människors hälsa inte uppkommer”

Denna paragraf kan vara ett bra hjälpmedel om man har en djurägare och/eller att någon kan pekats ut som djurhållare. Man kan då med stöd av 2 kap. 3 § MB förelägga djurhållaren att vidtaga skyddsåtgärder för att förebygga, förhindra eller motverka att verksamheten eller åtgärd medför olägenhet för människors hälsa eller miljö. När det gäller fall med förvildade och/eller hemlösa katter har man ytters sällan någon djurhållare att rikta dessa tvångsmedel mot, vilket gör att det är svårt att tillämpa Miljöbalkens regler i dessa ärenden (Djurskyddsmyndigheten, 2007).

Brottsbalken

Brottsbalkens 16:e kapitel, Om brott mot allmän ordning, 13 §, lyder som följer.

”Om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.”

Enligt förarbeten till djurskyddslagen (Prop. 1987/88:93, s 46 och 70) anses ett övergivet djur vara utsatt för lidande då det lämnas utan tillsyn en längre tid. Att överge en katt utan tillsyn kan därför innebära djurplågeri och därmed vara straffbart enligt brottsbalken.

Hittegodslagen

Hittegodslagen är ett av de redskap som polisen kan använda vid handläggning av kattärenden. Katter räknas i Svensk rätt som saker och kan därav komma att omfattas av Lag (1938:121) om hittegoods. Enligt lagens 1 § skall

”Var och en som hittar något utan skäligen dröjsmål anmäla fyndet hos polismyndigheten. Är ägaren till godset känd, får upphittaren istället underrätta honom om fyndet.”

För att något ska kunna anses vara hittegoods skall det ha kommit ur ägarens besittning men får inte vara övergivet. Problematiken med att handlägga kattärenden med stöd av hittegodslagen är att tolka just denna definition. En katt som av sin ägare tillåts att röra sig fritt utomhus och befinner sig inom ett kortare avstånd från bostaden, det område den normalt brukar röra sig på, kan enligt min egen åsikt inte ses som att katten har kommit ur ägarens besittning. Tiden katten varit saknad/bortsprungen kan även påverka bedömningen om huruvida den är i ägarens besittning eller inte.

När en katt omhändertas som hittegoods framgår det av Polismyndigheten allmänna råd angående hantering mm av hittegoods (FAP650-2) att katten bör förvaras hos lämplig fodervärd under tid som bedöms skälig med hänsyn till kostnaderna (Waller, 2009). Enligt de allmänna råden anges även att avlivning är ett sistahands alternativ (Djurskyddsmyndigheten, 2007). Enligt Hittegodslagens 4 § tillfaller hittegodset upphittaren eller staten utifall ingen ägare gör anspråk på godset eller i detta fall katten. För hittegoods som tillfaller staten finns det två utgångar, det kan säljas eller avyttras. Katters låga värde tenderar att leda till det senare alternativet, avlivning (Djurskyddsmyndigheten, 2007).

Ärende gällande övergivna och/eller förvildade katter försvåras/omöjliggörs ofta av det faktum att en ägare inte går att finna. Handläggning med hjälp av Hittegodslagen kan då te sig ganska

verkningslös. Eftersom Hittegodslagen avser att skydda ägarens rättigheter så omfattas en övergiven katt inte av Hittegodslagen (Djurskyddsmyndigheten, 2007).

Tillsynslagen

Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter är även den ett redskap som används av polismyndigheten och blir aktuell i kattärenden framförallt genom 21 §

”En katt som med skäl kan antas vara övergiven eller förvildad, får avlivas av jakträttshavaren eller av någon som företräder denna. Inom tätbebyggt område krävs dock tillstånd av polismyndigheten.”

Detta innebär att om det skulle förekomma minsta tvivel på huruvida katten är övergiven eller förvildad kan avlivning inte ske med stöd av tillsynslagen. Enligt ett utlåtande från JO förutsätter agerande enligt 21 § *”att det för vart och ett av de djur som berörs har kunnat bedömas att förutsättningarna för det tänkta förfarandet är uppfyllda”*. En bedömning skall göras av varje individ för att avgöra om denne kan antas vara övergiven eller förvildad (JO, 2006).

Jaktlagen

Jaktlagen ger markägaren dvs. jakträttsinnehavaren, eller någon denne överlåter rätten till, rätt att avliva konstaterat förvildad katt på den ägda marken. För länsstyrelsen är denna lagstiftning framförallt aktuellt om markägare inkommer med önskan att avyttra förvildade katter på sin mark eller när djurhållare föreläggs att minska kattantalet. Markägaren bör då upplysas om sina möjligheter att kontakta skyddsjägare.

Europeiska konventionen om skydd av sällskapsdjur

Europeiska konvention om skydd av sällskapsdjur (ETS 125) undertecknades av Sverige 14/3 1989 och ratificerades samma dag. Andra kapitlet handlar om principer vid hållande av husdjur. I detta kapitel kan man under Artikel 3 läsa följande två basprinciper för djurs välfärd

1. Ingen skall tillföra/orsaka ett husdjur onödig smärta, fysiskt eller psykiskt lidande.

2. Ingen skall överge ett husdjur.

Att även förvildade och/eller hemlösa katter är att betrakta som sällskapsdjur bekräftas av konventionens förarbete där även *”Stray animals and the first generation of animals born of stray animals”* definieras som sällskapsdjur. Djurskyddsmyndigheten gjorde 2007 följande tolkning av konventionen:

”Sverige skulle knappast kunna sägas uppfylla konventionen om djurskyddslagen skulle tolkas så att herrelösa katter inte omfattas av lagen. Herrelösa katter omfattas alltså av djurskyddslagstiftningen och dess följdförfattningar” (Djurskyddsmyndigheten, 2007).

Konventionen innehåller även lagtext med metoder och riktlinjer för arbetet med att minska antalet herrelösa djur. Man kan vidare läsa att när en stat anser att antalet herrelösa djur utgör ett problem skall det vidtas lämpliga lagstiftade och/eller administrativt nödvändiga åtgärder för att minska antalet herrelösa djur på ett sätt som undviker att utsätta djuret för smärta eller lidande som kunnat undvikas. Frågan tycks lika viktig och aktuell idag som den var 1989 då Sverige undertecknade konventionen.

Djurskyddslagen

Enligt förarbeten till djurskyddslagen anses ett övergivet djur vara utsatt för lidande då det lämnas utan tillsyn en längre tid. I förarbetet görs även förtydligningen att husdjur omfattas av lagen även om de inte hålls i fångenskap. Detta innebär att även hemlösa och förvildade tamkatter omfattas av lagen och i första hand skall ses som ett djurskyddsärende (Djurskyddsmyndigheten, 2007).

Enligt 2 § första stycket ska djur behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Enligt 3 § första stycket ska djur ges tillräckligt med foder och vatten och tillräcklig tillsyn. Båda dessa paragrafer är aktuella vid fall med övergivna katter då djurhållaren inte uppfyller någon av dem. Straff kan utdömas med stöd av 36 §. Om en djurägare överger sin katt avsäger han sig visserligen äganderätten, men han kan aldrig avsäga sig sina skyldigheter som djurhållare.

Enligt ett prejudicerande kammarrättsbeslut framgår att om en person under en längre tid regelbundet matar en eller flera katter är denne att bedömas som djurhållare. Detta gäller även

då katten eller katterna inte vistas inomhus hos djurhållaren (Dalhammar, 2007). Även Djurskyddsmyndigheten stödjer denna riktlinje genom följande tolkning:

” Dessutom är det viktigt att notera att om en person har tagit hand om en katt så att den utfodras regelbundet kan det vara att betrakta som att denne har djur i sin vård även om katten i övrigt lever som den vore herrelös. Detta gör att man kan ställa krav på denne i egenskap av djurhållare enligt djurskyddslagens bestämmelser” (Djurskyddsmyndigheten, 2007).

När det gäller omhändertagande av herrelösa katter sker detta med stöd av 31 eller 32 §. Det är Länsstyrelsens djurskyddsinspektörer som fattar beslut om omhändertagande. Beslut om vad som skall hända med djuret efter omhändertagandet fattas av länsveterinär enligt 34 §. Samma paragraf anger även att länsstyrelsens beslut skall verkställas av polismyndigheten.

3.2 Erfarenheter från studerade kattärenden

Det är min erfarenhet att ytterst få människor bryter mot djurskyddslagen av ren illvilja. Jag tror inte att någon vaknar upp en morgon och tänker, idag skall jag bli en djurplågåre. Att situationer ibland går över styr kan bero på många olika faktorer. Det kan vara ren okunskap, bristande insikt och förståelse för problemen, men det kan även handla om djurägarens dåliga hälsa och trassliga familjeförhållande mm. Dessa livsöden är inte på något sätt en ursäkt för att inte sköta sina djur på ett bra sätt, men samtidigt kan vi inte glömma bort människan om vi skall kunna skapa bra relationer och effektiv handläggning. Nedan görs en kort beskrivning av de sex ärenden som studerats.

Ärende A, Okontrollerad förökning

Under mars 2010 handlas ett ärende på en fastighet i Vallåkra av länsstyrelsen i Skåne. Fastighetsägaren uppger att han i sin bostad, en villa, håller ca 20 stycken katter, samt ca 10 stycken katter som vistas fritt på tomten. Katterna matas både inne i huset och i en uppvärmd bod på tomten. Tre till fyra katter (av de totalt ca 30 stycken) är så pass sociala att de kan hanteras övriga katter är så skygga att man inte kan komma nära dem. För ca 2,5 år sedan hade denna kattägare tre katter, en hankatt och två honkatter. Ingen av dessa var kastrerade. Okontrollerad förökning har fått ske och situationen har urartat med en snabbt växande kattkoloni. Genom att katterna matas utomhus lockas även katter från kringliggande områden till fastigheten.

Ärende B, Välvilja med bristande kunskap

Under februari 2010 kontrollerades en omplaceringsverksamhet av hemlösa katter i Tollarp. Sex katter i åldrarna 3 till 5 månader (både honor och hanar) hålls i en grupp. Verksamhetsutövaren säger sig ha svårt att se vilket kön katterna har. En sjuk katt har tagits in i gruppen utan karantän då karantänsutrymme saknas. Samtliga katter har diarré. Det finns bara två kattlådor till 6 katter. Inget tillstånd finns trots att verksamheten är tillståndspliktig. Lokalen är svårstädad, saknar ventilation och har dålig belysning mm. Djurhållaren meddelar att hon inte är säker på om hon kommer att fortsätta med verksamheten.

Ärende C, Stort antal katter

Efter inkommen anmälan utförs i april en oanmäld kontroll på en fastighet i Kristianstad. Djurhållaren meddelar vid kontrollen att han håller ca 16 katter, varav fyra till fem är honkatter som ges p-piller. Inomhus hålls en steriliserad honkatt som ej går ut, övriga katter är både ute och inne. Katterna utfodras i källarens pannrum. I källaren är det smutsigt och det finns en stor hög med gamla kattmatsburkar. Matskålarna är smutsiga. Vatten finns ute på gården men är svårtillgängligt på grund av behållarens utformning. Katterna är av varierande hull. Flera katter kliar sig intensivt. Tre av katterna är skadade: röd katt med öppet sår på tass, brunrandig katt med svullet parti på sidan av huvudet och brunrandig katt med defekt öga. Djurhållaren meddelar att han tidigare haft besök av länsstyrelsen och då fått vissa påpekanden som han inte haft möjlighet att åtgärda. Djurhållaren meddelar vidare att han nu inom en vecka skall ta de sjuka katterna till veterinär för behandling eller avlivning samt att han skall avliva ett antal katter för att minska antalet.

Ärende D, Okontrollerad förökning

Efter inkommen anmälan utförs i mars 2010 en oanmäld kontroll på en lantbruksfastighet i Klippan. Djurhållaren tror sig hålla ca 15 katter på fastigheten. Inspektör ser 11 katter vid kontrollen. En svart katt är mager och skabbig i pälsen och en svart vit katt är troligen blind på ett öga. Övriga katter har bra hull. Katterna får mjölk och kattmat varje dag. Djurhållaren meddelar att han brukar skjuta av katter när de blir sjuka eller för många. Katterna är okastrerade och det finns även problem med att andra katter än djurhållarens egna bosätter sig

på fastigheten. Djurhållaren håller med om att det är många katter och ska fundera på att begränsa antalet och om han kan kastrera de som han behåller.

Ärende E, Okontrollerad förökning och bristande tillsyn

Efter inkommen anmälan utförde länsstyrelsen i mars 2010 en oanmäld kontroll på en fastighet i Hörby där det enligt uppgift skulle det finnas ca 20 katter som sköttes dåligt. Djurhållaren är inte på plats vid första kontrollen. Flera katter syns i fönstren och på tomten. Antalet katter uppskattas till minst 20 stycken i varierande åldrar. Katterna kan gå ut och in genom kattlucka i ytterdörren. Flertalet katter visar flera tecken på sjukdom, ohyra och är magra. Stugan och tomten är full med bråte. Det finns lös kattavföring, och urin finns överallt både ute och inne. Död katt hittas på tomten. Vid uppföljande kontroll är djurhållaren hemma. Hon meddelar att hon inte var medveten om att det fanns en död katt på tomten men säger vidare att den avlidna katten haft diarré och att det inte finns vatten av god kvalitet i stugan. Vidare uppges att ingen av katterna är kastrerade. Djurhållaren förstår inte varför länsstyrelsen vill omhänderta katterna då hon när hon tidigare varit bosatt i Malmö fått tid på sig att ordna upp katthållningen på egen hand.

Ärende F, Kontroll av frigående katt

Inkommen anmälan i mars 2010 uppgav att det vid angiven adress finns en katt som inte får komma in trots att det är kallt ute. Efter anmälan sker ett oanmält besök. Kattägaren är hemma och kan visa kattens mat- och sovplats. Någon kattlåda finns inte då katten uppges göra sina behov utomhus. Katten vistas mycket ute och är inte inne tiden för kontrollen. Kattägaren beskriver katten, svart med rött halsband.

När förökning av katter sker okontrollerat som i fall A, D och E tycks det inte vara djurägarens plan att öka kattantalet utan det är snarare så att brist på planering orsakar problemen. Fjolårets kattungar blir snabbt köns mogna och får egna ungar och djurhållaren finner sig själv snart i en övermäktig situation om reproduktionshämmande åtgärder inte sätts in. I ärende A, C, D, och E har utfodring av katter skett på ett sådant sätt att katter som inte ägs av den aktuella djurhållaren också ätit av fodret. På så sätt har fler katter, ägda av någon annan, dragits till fastigheten vilket kan komplicera handläggningen av ärendet eftersom det kan bli svårare att klargöra ägarförhållanden och ansvarsfördelning kring katterna. Djurhållare i ärende A tog efter kontroll ansvar för situationen och avlivade 30 katter på plats till en kostnad av 15000 kr.

På så vis kunde både den stress omhändertagande hade orsakat katterna och kostnaden för myndigheten undvikas. I ena vågskålen har inspektören djuren och deras välbefinnande och i andra de resurser som finns till förfogande. Balansen där emellan är inte helt enkel att hitta.

Ärende B är ett tydligt exempel på situationer där det finns stor vilja att hjälpa djur som far illa. Tyvärr är detta inte alltid en garanti för att det finns tillräcklig kunskap för att bedriva verksamheten på ett bra sätt. Här har inspektörens informativa roll stor betydelse när det gäller att förklara vad som krävs för att bedriva en tillståndspliktig verksamhet.

Slutligen kan ärende F visas som ett exempel på ett svårkontrollerat ärende. I anmälan står det, ”*katt som inte får komma in*”. Det fanns ingen katt på fastigheten vid kontroll. Även om det skulle ha funnits en katt saknades signalement i anmälan vilket gör det omöjligt att veta om man tittade på rätt katt. Kan man inte utföra en kontroll är körtiden förgäves.

3.3 Utvärdering av underlag och erfarenheter

Faktorer som påverkar handläggningen

Länsstyrelsens resurser är begränsade när det gäller djurskyddstillsynen. Det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede i ärendehantering, det vill säga vid anmälan, kunna avgöra om det är ett ärende som skall handläggas av länsstyrelsen, med stöd av djurskyddslagen, eller hänvisas till någon annan myndighet som kommun eller polismyndighet. Exempelvis kan en person som anmäler att de hittat och tagit hand om en katt där det finns anledning att misstänka att katten har en ägare eller en anmälan som gäller katter som orsakat olägenheter för boende eller osämja mellan grannar. Givetvis kan länsstyrelsen inte svära sig fri från några ärenden; finns det djur som far illa är det alltid ett ärende för länsstyrelsens djurskyddsinspektörer.

Djurägarens insikt i situationen är avgörande för hur ärendet skall handläggas. Har djurägaren insikt i situationens problematik och kan bedömas handlingskraftig nog för att åtgärda konstaterade brister bör kontrollrapporten följas av ett föreläggande. Djurägaren får då möjlighet att på egen bekostnad klara upp situationen, vilket besparar länsstyrelsen resurser. Om djurägaren inte bedöms handlingskraftig nog för att klara av situationen eller saknar insikt i situationens problematik och allvar kan ett omhändertagande vara det effektivaste verktyget så att djurets lidande inte riskerar att fortgå.

Tid är för många inspektörer en bristvara och de långa körsträckorna mellan kontrollerna är i många fall oundvikliga. Dessa arbetsförhållanden kräver sin planering för att minimera risken att inspektören tillbringar mer tid i bilen än vad som tillbringas på kontrollen. En viktig faktor i kontroll och handläggningsarbetet är inspektörens yrkesroll som myndighetsutövare. Som myndighetsperson är man inte på samma nivå som de privatpersoner som man möter under kontrollerna men inspektören måste alltid försöka bemöta dessa människor på ett förtroendeingivande sätt. Målet är att i möjligaste mån möta dessa människor på deras nivå, utan att för den del vara mindre noggrann och korrekt i sin myndighetsutövning. Det är viktigt att som inspektör behålla lugnet vid kontroller eftersom det är en situation som av djurägaren kan upplevas stressande eller rent av kränkande. En bra relation till djurägaren kan göra handläggningen betydligt enklare och effektivare.

Mottagandet av anmälan

Länsstyrelsens resurser är som tidigare nämnt begränsade. Det är då extra viktigt att kunna bedriva ett effektivt arbete. Att samla så mycket information som möjligt redan när man tar emot anmälan kan vara avgörande för hur effektiv kontrollen blir. Speciellt när det gäller lösspringande katter är det viktigt att inspektören vet vad han eller hon skall leta efter och att denne kan identifiera djuret i anmälan. Detta kan underlättas genom att rätt frågor ställs till anmälaren vid mottagandet av anmälan. Det handlar även om att kunna göra en korrekt prioritering av ärendet.

Förslag till inledande frågor vid mottagande av anmälan:

- Var befinner sig katten?
- Hur länge har katten befunnit sig i området?
- Finns det någon som matar katten?
- Hälsostatus, är katten sjuk eller skadad?
- Är katten skygg, går det att komma nära katten?
- Beskrivning av katten, signalement? (Finns det möjlighet att ta kort och skicka in till länsstyrelsen?)

Uppfattas dessa frågor som besvärande för anmälaren bör mottagaren förklara att det utan dessa uppgifter i stort sett är lönlöst att åka ut för kontroll. Om inspektören inte kan lokalisera katten vid kontroll är körtiden förgäves.

Prioritering av ärenden

De stora avstånden i länet gör det väldigt ineffektivt att köra ut på ärende direkt vid inkommen anmälan utan att först planera körschemat. Genom att några ärenden inom samma områden samlas ihop innan man åker ut på kontroll ökas effektiviteten. Risken är annars att man spenderar mer tid i bilen än vad man gör på kontrollerna. Därför är det viktigt att prioritera vilka ärenden som kan vänta någon dag och vilka man måste kontrollera direkt. Därav blir de inledande frågorna vid mottagandet av anmälan av betydelse.

Förslag till prioriteringsordning:

1. Sjuka magra och skadade katter
2. Katter utan ägare
3. Katter utsatta för bristande tillsyn och skötsel

Sjuka, magra och skadade katter bör alltid vara högprioriterade oavsett om de är ägda eller herrelösa eftersom det i dessa fall pågår ett lidande för djuret. Katter utan ägare bör ha näst högsta prioritet. Även om de för tillfället inte tillhör gruppen sjuka och skadade katter löper de stor risk att inom kort hamna där och utan en ägare blir situationen utsiktslös. Katter som utsätts för bristande tillsyn har trots allt en ägare och även om skötseln av djuret inte är optimal är djuret inte lämnat vind för våg.

Dokumentation av kontrollen

Vid genomförande av kontrollen är det viktigt att dokumentera den information man får av djurhållaren och vad man ser på platsen. En tydlig kontrollrapport är till stor hjälp vid återbesök, framförallt om detta sker av en kollega som tidigare inte varit på fastigheten. Att ta foto, de underlättar vid identifiering av enskilda djur och gör det lättare att avgöra huruvida situationen har förvärrats eller förbättrats. Har det inträffat något oväntat under kontrollen bör även det antecknas. Bra dokumentation underlättar även för inspektören själv då det kan gå en tid mellan besöket och att rapporten skrivs. Dokumentationen gör det lättare att följa eventuella förändringar av djurägarens djurhållning bakåt i tiden vilket kan vara användbart i framtida arbete.

Bortsprungna katt

En katt som av sig själv kommit bort från sin ägare kan inte ses som övergiven. Om en katt inte är övergiven men kan antas ha kommit ur ägarens besittning omfattas katten av

Hittegodslagen. Det blir då polisens sak att hantera katten som hittegod. Därför skulle dessa ärenden med fördel kunna hänvisas till polismyndigheten. Anmälaren kan även uppmanas att annonsera eller sätta upp lappar med foto på den upphittade katten. Anmälaren kan även kontakta lokala katthem. Går ärendet inte att lösa på detta vis måste länsstyrelsen agera med hjälp av djurskyddslagen och omhänderta katten.

Förvildad katt som saknar ägare.

Om förvildade katter som saknar ägare utgör en sanitär olägenhet hänvisas anmälaren med fördel till kommunen enligt Miljöbalken. Kommunen kan även välja att anlita skyddsjägare enligt lagen om tillsyn över hundar och katter. Är anmälaren själv markägare där katterna befinner sig bör denne upplysas om möjligheterna att kontakta skyddsjägare. Är anmälaren inte själv fastighetsägare bör anmälaren först kontakta fastighetsägaren.

Om anmälan inte kan handläggas på något av ovanstående sätt omfattas även dessa katter av djurskyddslagen och kan omhändertas i enlighet med Djurskyddslagen 31- 33 §. I fall med omhändertagande av förvildade katter utan ägare är ett snabbt beslut om avlivning på plats den mest skonsamma utgången.

Förvildad katt där ägare är känd

Som djurhållare har man skyldighet att följa djurskyddslagen. Om någon, medvetet eller omedvetet påtagit sig rollen som djurhållare, exempelvis genom att mata katten, kan denna person föreläggas att vidta åtgärder enligt Djurskyddslagen.

Övergiven katt till vilken ägaren är känd

En övergiven katt omfattas inte av hittegoodsagen då ägaren avsagt sig äganderätten till katten genom övergivandet. Ansvar som djurhållare kvarstår dock alltid och vederbörande kan föreläggas enligt Djurskyddslagen. Därför skall försök att kontakta djurägaren göras. Om ägaren inte går att lokalisera på något vis skall ett omhändertagande beslut skrivas enligt 32 §. Kattens psykiska och fysiska hälsostatus får avgöra utgången av ärendet.

Övergiven katt vars ägare inte är känd

En övergiven katt vars ägare inte är känd omfattas av djurskyddslagen. Katten ska genom att blivit övergiven anses vara utsatt för lidande. Ett omhändertagande ska ske med stöd av djurskyddslagen 31- 33 §.

Okontrollerad förökning

Enligt djurskyddslagen krävs det tillstånd att föda upp fler än två kullar per år. För många djurhållare är detta okänt. Ändå är detta en av de viktigaste situationerna att agera i om man skall få bukt med antalet förvildade och/eller hemlösa katter. Om det av någon anledning inte är aktuellt för djurhållaren att söka tillstånd för verksamheten ska denne föreläggas att upphöra med sin tillståndspliktiga verksamhet. Eftersom okontrollerad förökning är en så stor del i problemet med förvildade och hemlösa katter bör man konsekvent förelägga djurhållaren om att kastrera eller sterilisera de djur denne väljer att behålla. Det faktum att det redan sker okontrollerad förökning av katterna visar på att djurhållaren inte klarar av att kontrollera situationen.

Stort antal katter

Det krävs enligt djurskyddslagen tillstånd för att hålla fler än 9 katter med en ålder över 12 månader. Denna kunskap saknas hos många djurhållare. Exempelvis är det många lantbrukare som håller stallkatter som inte känner till denna regel. Det finns även så kallade ”kattsamlare” som håller stort antal katter utan att vara bekant med gällande lagstiftning. Ett stort antal katter som inte är kastrerade, steriliserade eller på annat vis förhindras att föröka sig leder till okontrollerad förökning. Om djurhållaren av någon anledning väljer att inte söka tillstånd för sin verksamhet ska denne föreläggas att upphöra med sin tillståndspliktiga verksamhet, det vill säga att avyttra kattantalet över 9 stycken. I de fall där situationen tyder på att djurhållaren inte kommer att klara av att hålla nere djurantalet bör denne även föreläggas att kastrera eller sterilisera de kvarvarande katterna.

3.4 Den färdiga rutinrekommendationen

Med ovanstående som underlag utarbetades ett rutindokument för handläggning av ärenden gällande förvildade och/eller hemlösa katter, se bilaga 1. Det färdiga dokumentet inleds med definition av hemlös och förvildad katt för att klargöra vilka ärenden som omfattas av dokumentet. Vidare listas frågor som bör ställas vid mottagande av anmälan för att kunna genomföra en bra kontroll och prioritering av ärendet. Rutiner för dokumentation av kontroller anges med syfte att underlätta efterarbetet både för inspektören själv och eventuellt inblandade kolleger. Fokus har även lagts på situationer med stort antal katter och/eller okontrollerad förökning. Detta för att det i dessa ärenden finns möjlighet att arbeta med

förebyggande åtgärder så som föreläggande om kastrering. Här har ägarens insikt och handlingsförmåga stor betydelse.

3.5 Att arbeta fram rutinrekommendationer

Erfarenheter från arbetet med framtagning av ovan nämnda rutindokument har generaliserats och resulterat i allmänna råd för hur ett rutindokument bör arbetas fram.

Eftersom ett dokument som täcker alla tänkbara situationer som kan uppstå skulle bli allt för stort och svårbearbetat gäller det att göra avvägningar av vad som är relevant att ha med. Ett för långt dokument riskerar man att avskräcka den tilltänkta användaren från att läsa det nya dokumentet och syftet går då förlorat. Det är även viktigt att komma ihåg att ett informativt dokument ska användas och vara ett levande dokument. Det är ett dokument som ständigt måste uppdateras för att hållas aktuellt och användbart. Det kan vara en fördel att redan innan arbetets början ha en idé om hur omfattande arbetet skall vara så att man kan göra lämpliga avgränsningar. Processen kan delas upp i fyra steg (se figur 1):

1. Ta fram underlag
2. Bearbeta underlagsmaterialet
3. Utvärdera och till sist
4. Sammanställa dokumentet

Som minnesregel kan förkortningen **UBUS** användas, dvs. **U**nderlag, **B**earbeta, **U**tvärdera och **S**ammanställa.

Underlag

Det förberedande arbetet bör inledas med att läsa beskrivande litteratur om djuret i fråga, dess beteende och behov, för att få ökad kunskap och förståelse för djuret. Här kan även ideella föreningar och intresseorganisationer bidra med information. Studier av tillämplig lagstiftning är avgörande för att få ett användbart dokument. Djurskyddsinspektörerna kommer i sitt arbete med ärendehandläggning i kontakt med andra myndigheter som arbetar med stöd av annan lagstiftning än djurskyddslagen. Kunskap om eventuella samarbetspartners arbetsgång kan ha stor påverkan för hur användbart det sammanställda dokumentet blir i praktiken. Att studera nyligen

avslutade ärenden är ett bra sätt att få en bild av hur rutinerna ser ut i dagsläget. För att ta till vara på tidigare erfarenheter ska tidigare sammanställd information i frågan eftersökas och studeras.

Bearbeta

När underlaget är sammanställt är det viktigt att skapa verklighetsanknytning i projektet. Detta görs med fördel genom studier i fält. Man får då en klarare bild över hur de rutiner som finns i dagsläget fungerar, vad som är bra och var eventuella brister och möjligheter till förbättring finns. Detta är även ett utmärkt tillfälle att förankra nya idéer med de tjänstemän som skall arbeta efter de nya rutinerna.

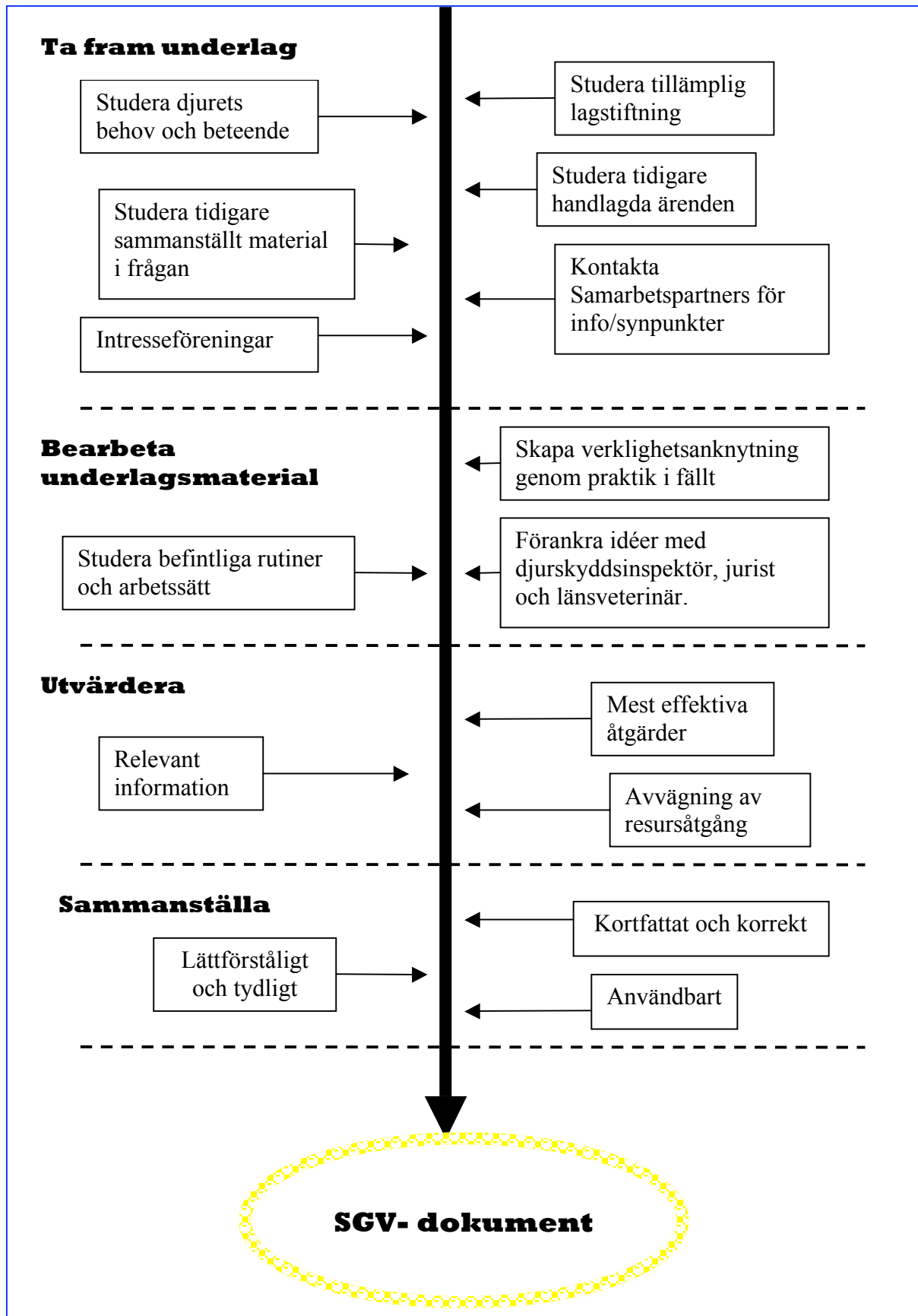
Utvärdera

Eftersom inte all framtagen information kan vara med i det slutliga dokumentet är det viktigt att göra en noggrann avvägning av vad som är relevant information. Det vill säga vilka åtgärder ger mest effekt i förhållande till resursåtgången eller vilka situationer vållar störst problem. För att dokumentet skall underlätta arbetet måste det vägleda i de frågor som uppfattas problematiska av användaren.

Sammanställa

Dokumentets huvudsyfte är att bidra med kortfattad information och rutiner för ett mer likartat arbetssätt djurskyddsinspektörer emellan. För att uppnå detta måste det sammanställda dokumentet var lättförståelig och tydligt för att undvika att texten kan tolkas på olika sätt. Sammanställningen skall vara utformad så att det är lätt att hitta den information man söker.

Schematisk figur över arbetsprocessen

Figur 1. Schematisk figur över arbetsprocessen

4. Diskussion

När jag under januari 2010 kontaktade landets samtliga länsstyrelser uppgav flertalet av dem att en skriftlig rutin för handläggning av bland annat kattärenden skulle underlätta arbetet för inspektörerna men att arbetsbelastning och tidsbrist gjorde att de inte kunde prioritera framtagning av rutiner i dagsläget. Det visar att det är extra viktigt med tydliga rutiner som gör att arbetet kan effektiviseras vid just sådana tillfällen. Jag har fått uppfattningen att ärenden som gäller just förvildade och hemlösa katter i vissa fall inte prioriteras i samma utsträckning som övriga djurskyddsärenden. Detta tycks bero på en kombination av hög arbetsbelastning och att ärendena ofta blir resurskrävande och svårkontrollerade.

De åtgärder som rutinerna beskriver ska inte bara vara tydliga utan även effektiva i förhållande till resursåtgången som krävs för utförandet. Att konsekvent förelägga om reproduktionshämmande åtgärder så som kastrering eller sterilisering vid ärenden där djurhållaren tydligt visat på oförmåga att upprätthålla god djurhållning som följd av att denne inte kunnat kontrollera kattantalet skulle inte bara förbättra situationen för katterna utan även på längre sikt leda till minskad arbetsbelastningen i dessa ärenden för länsstyrelsens djurskyddsinspektörer. Att år efter år skjuta av ”överskottskatter” minskar varken djurens lidande eller inspektörernas arbetsbelastning, utan kan liknas vid att behandla symtomen istället för att lösa problemet.

Svårigheter att utöva tillsyn över ladugårdskatter är ett välkänt problem. Enligt jordbruksverkets vägledning för kontrollmyndigheter, ska djurhållaren ge katterna mat regelbundet. Djurhållaren ska veta hur många katter han har och begränsa deras fortplantning för att veta om någon katt saknas och förhindra inavel. Vidare kan man läsa att de skall vara så tama att det går att hantera dem om de blir sjuka. (Jordbruksverket, 2009) Även om man inte kan nå hela vägen med tillståndsansökan vid fler än 9 katter över 12 månader eller uppfödning av mer än 2 kullar per år, är ovanstående krav mer än rimliga och bör ställas på djurägaren

Under arbetets gång har olika faktorer påverkat det slutliga resultatet. Eftersom mitt arbete utfördes från januari till maj så var det inte säsong för kattärenden. Kanske hade jag kunnat skaffa mer praktisk erfarenhet och fått möjlighet att prova föreslagna rutiner vid handläggning om arbetet fortsatt under sommaren. Jag har under arbetet åkt med en och samma djurskyddsinspektör. Om jag hade åkt med flera olika inspektörer hade jag säkert fått en bredare bild över de handläggningsrutiner som tillämpas. Å andra sidan har jag åkt med en

inspektör som är väldigt engagerad och intresserad av kattfrågor vilket har lett till många givande diskussioner. Det hade även varit önskvärt att flera inspektörer hade granskat och lämnat kommentarer på SGV-dokumentet innan den slutliga sammanställningen. Detta har på grund av inspektörernas höga arbetsbelastning tyvärr inte varit möjligt.

Att arbeta fram välgrundade rutindokument kräver både tid och engagemang. Min förhoppning är att de allmänna råd som tagits fram i detta arbete ska vara till hjälp vid framtida framtagning av rutindokument.

Åtgärdsförslag

Nedan följer några förslag till hur jag anser att man kan arbeta vidare med frågorna kring förvildade och/eller hemlösa katter i framtiden.

- Att utvärdera och uppdatera det SGV- dokument som framtagits i denna rapport för att göra det så användbart som möjligt.
- En tänkbar åtgärd skulle vara att köra en kattkampanj i Skåne län där man informerar och uppmärksammar allmänheten om lagstiftning kring katten, fördelar av att kastrera och märka sin katt samt vilket ansvar man har som kattägare.
- Samtidigt kan man koncentrera kattärenden till någon eller några djurskyddsinspektörer som är kunniga inom området. På så vis skulle man kunna samla mer erfarenhet av att bedöma kattärenden och skapa bättre lösningar och kontakter för framtidens ärendehandläggning.
- Att mer konsekvent förelägga om reproduktionshämmande åtgärder där djurägaren visat på oförmåga att kontrollera förökningen av katter.
- Att i ärenden med ladugårdskatter sträva efter de krav som anges i jordbruksverkets vägledning för kontroll av sällskapsdjur. De skall matas regelbundet, djurägaren skall veta hur många katter han har och kunna känna igen dem, deras fortplantning skall begränsas för att förhindra inavel, de skall vara så pass tama att går att hantera om de blir sjuka mm. Dessa krav anser jag vara mer än rimliga att ställa även om man inte kan förvänta sig att nå hela vägen till en tillståndsansökan.

Referenser

Dalhammar Andrea, 2007. Malmö stad, PM- Herrelösa katter.

Djurskyddet Sverige, 2010. Djurskyddet Sveriges kattpolicy
<http://www.djurskyddet.se/se/vart-arbete/tips--rad-om-djur/tips-till-blivande-djuragare/katt/djurskyddet-sveriges-kattpolicy>. Hämtat: 2010-01-27

Djurskyddsmyndigheten, 2007. Djurskyddsmyndighetens cirkulär nr 1/2007.
ISSN 1653-3615

Djurskyddslagen (1988:534)

DN, Artikel publicerad 2009-08-07. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/rekordmanga-hemlösa-katter-1.926868> Hämtad: 2010-01-13

Europeiska konventionen (ETS 125) om skydd av sällskapsdjur

FAP650-2 Polismyndighetens allmänna råd angående hantering av hittegoods

Förordning (1988:899) Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Grant Liselotte, Jurist, polismyndigheten Skåne, 2006-11-28, Skrivelse till Höganäs kommun. Diarie nr. AA226-41584/06

Jaktlagen (1987:259)

JO, 2006-02-07. ärende 334-2005 och 1606-2005

Jordbruksverket, 2009 Vägledning för kontrollmyndigheter m.fl. Bilaga Sällskapsdjur, Dnr 31-2401/09 Version 1.0 fastställd 19 februari, 2009.

Kammarrätten Jönköping, mål nr. 4435-06.

Lag (1938:121) om hittegoods

Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

Miljöbalken (1998:808)

Prop. 1987/88:93 Förarbete till Djurskyddslagen

Robertson Sheila A, 2007, A review of feral cat control. Journal of feline medicine and surgery (2008,10 366-375)

Slater Margret R, 2007, The welfare of cats. Department of veterinary anatomy and public health, college of veterinary medicine, Texas A&M University.

Veterinärhuset, uppdaterat 2009-10-06, © 2004 veterinärhuset
http://www.veth.se/articel_detail.php?ID_articel=31029 Hämtat: 16/2-2010

Waller Isadora, 2009. Herrelösa katter i Skåne- problem och hantering. Sveriges lantbruksuniversitet, Skara.

Bilagor

Bilaga 1, SGV-dokument, Förvildade och/eller hemlösa katter.

Organisation Länsstyrelsen i Skåne län	Dokumenttitel Förvildade och/eller hemlösa katter	Sida 1(1)
Förvaltning / avdelning Landsbyggsavdelningen	Underrubrik	Senast reviderad
Upprättad av Caroline Schöld	Senast reviderad av	Version 1.0
Dokumenttyp SGV-dokument	Dokumentnamn/Sökväg	Ersätter version -
Godkänd av	Godkännandedatum	Dokumentnummer -

Bakgrund

Denna arbetsbeskrivning avser handläggning av ärenden gällande **förvildade och/eller hemlösa katter**. Med hemlösa katter avses katter som av sig själva kommit bort från sin ägare eller de katter som övergivits av ägaren. Till förvildade katter räknas de katter som ej går att hantera och därav inte lämpar sig för placering som sällskapsdjur i ett hem.

Inledande frågor vid anmälan av kattärenden

1. Var befinner sig katten?
2. Hur länge har den befunnit sig i området?
3. Beskrivning av katten, signalement?
4. Hälsostatus, är katten sjuk eller skadad?
5. Är katten skygg, går det att komma nära katten?
6. Finns det någon som matar katten?

Prioritering av anmälningar

1. Sjuka, magra och skadade katter.
2. Katter utan ägare
3. Katter utsatta för bristande tillsyn och skötsel.

Dokumentation av kontrollen

Vid genomförande av kontrollen är det viktigt att dokumentera den information man får av djurhållaren och vad man ser på platsen. En tydlig kontrollrapport är till stor hjälp vid återbesök, framförallt om detta sker av en kollega som tidigare inte varit på fastigheten. Ta gärna foto som underlättar vid identifiering av enskilda djur och gör det lättare att avgöra huruvida situationen har förvärrats eller förbättras. Har det inträffat något oväntat under kontrollen bör även detta antecknas.

Förvildade katter

Uppehåller katten sig på **privat mark** är det markägaren som har jakträtten. Informera markägaren om dess möjligheter att beställa skydds jakt. Förmedla om möjligt kontakten. Be markägaren återkomma om skydds jakt inte går att ordna. Ett beslut om omhändertagande ska då ut färdas enligt 32 §.

Uppehåller sig katten på **kommunal mark** skall kommunens skydds jägare i första hand kontaktas för att utreda möjlighet till avlivning på plats. Finns inte denna möjlighet skall ett omhändertagande utfärdas enligt § 32.

Organisation Länsstyrelsen i Skåne län	Dokumenttitel Förvildade och/eller hemlösa katter	Sida 2(1)
Förvaltning / avdelning Landsbyggsavdelningen	Underrubrik	Senast reviderad
Upprättad av Caroline Schöld	Senast reviderad av	Version 1.0
Dokumenttyp SGV-dokument	Dokumentnamn/Sökväg	Ersätter version -
Godkänd av	Godkännandedatum	Dokumentnummer -

Hemlösa katter

Då katt i anmälan anges blivit övergiven av sin ägare som exempelvis flyttat från bostaden och lämnat katten, ska försök göras att kontakta ägaren på aktuell adress då denne inte kan avsäga sig ansvaret för katten. Om ägaren inte går att lokalisera ska ett beslut om omhändertagande skrivas enligt 32 §.

Om **någon matar katten** (pågått under en tid) kan denne enligt prejudicerande kammarrättsbeslut bedömas vara djurhållare och därmed föreläggas att vidta åtgärder enligt djurskyddslagen.

Då ingen katt återfinns vid kontroll på plats ska lapp sättas upp på den angivna platsen. Lappen bör förutom kontaktuppgifter även innehålla beskrivning av katten samt en uppmaning till eventuell ägare eller annan person som känner till katten att kontakta länsstyrelsen.

Okontrollerad förökning

Enlig djurskyddslagen krävs det tillstånd vid uppfödning av fler än 2 kullar per år.

Då katter tillåts att föröka sig fritt ska djurhållaren i första hand föreläggas att vidta reproduktionsförhindrande åtgärder så som sterilisering eller kastrering. Om detta inte är något alternativ ska djurhållaren föreläggas att upphöra med sin tillståndspliktiga verksamhet eller uppmanas att söka tillstånd.

Stort antal katter

Det krävs enligt djurskyddslagstiftningen tillstånd för att hålla fler än 9 katter över 12 månader.

Då en djurhållare har fler än 9 katter över 12 månader och inte kan tänka sig att avyttra överstigande antal katter, kan denne föreläggas att upphöra med sin tillståndspliktiga verksamhet eller uppmanas att söka tillstånd. Finns det risk för okontrollerad förökning bland kvarvarande katter även efter avyttring skall föreläggande skrivas gällande reproduktionsförhindrande åtgärder.

Ladugårdskatter

Enligt Jordbruksverkets vägledning ska följande krav ställas. Katterna skall utfodras regelbundet. Djurhållaren ska veta hur många katter han har och begränsa deras fortplantning för att därigenom veta om någon katt saknas eller är sjuk och förhindra inavel. Vidare skall katterna vara så tama att de går att hantera och de blir sjuka.

Djurägarens insikt och handlingsförmåga

I de fall djurägaren kan bedömas ha insikt i djurhållningens brister och dessutom kan anses ha förmåga att åtgärda bristerna ska denne få tillfälle att göra detta. Djurägaren får då möjligheten att åtgärda påpekade brister på egen bekostnad. Om det vid uppföljande kontroll upptäcks samma brister som tidigare ska ett föreläggande utfärdas och om nödvändigt ett beslut om omhändertagande utfärdas.